

Koulusurmat oppilaitosten hyvinvointia ja turvallisuutta uhkaavana tekijänä

Petri Nokelainen
Erikoistutkija, FT, dosentti
Tampereen yliopisto, Ammattikasvatuksen
tutkimus- ja koulutuskeskus
petri.nokelainen@uta.fi

Johdanto

Suomessa on tapahtunut kolme ampumaseella suoritetta koulusurmaa, joissa on kuollut (tekijät mukaan lukien) yhteensä 22 henkilöä. Ensimmäinen koulusurma tapahtui Raumanmerellä vuonna 1989, jolloin 14-vuotias poika surmasi kaksi luokkatoveriaan (Poliisi, 1989). Lukiossa opiskeleva 18 -vuotias mies ampui kahdeksan henkilöä ja itsensä Jokelassa vuonna 2007 (Jokelan koulusurmien tutkintalautakunta, 2009). Ammattikorkeakoulussa opiskeleva 22-vuotias mies surmasi kymmenen henkilöä ja itsensä Kauhajoella 2008 (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunta, 2010). Ilmiö ei kosketa vain Suomea, sillä muualla maailmassa on raportoitu tapahtuneen 56 yhden tai useamman

henkilön kuolemaan johtanutta koulupumistapausta vuosina 1974 – 2008 (Punamäki ym., 2011).

Kuten edellisen kappaleen Suomessa tapahtuneiden koulusurmien kuvauksesta käy ilmi, ne koskettavat henkilöstöä ja opiskelijoita peruskouluista korkeakouluihin. Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunnat ovat antaneet tapahtumien analyysin perusteella suosituksia (2009; 2010) ja eri tahot ovat niiden perusteella ryhtyneet ennaltaehkäiseviin ja vahinkoja rajoittaviin toimenpiteisiin. Esimerkkeinä mainittakoon Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja (Kreus ym., 2010), jonka laadintaa Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut, ja Suomalaisen Tiedeakatemian tutkimusryhmän tekemä koulusurmia koskeva kannanotto (Punamäki ym., 2011).

Käsittelen tässä artikkelissa koulusurmia koskevaa kansainvälistä ja kotimaista tutkimusta seuraavien tutkimuskysymysten valossa: 1) Millaisia yksilötason selittäviä tekijöitä koulusurmille on olemassa?; 2) Millaisia yhteisötason selittäviä tekijöitä koulusurmille on olemassa?; 3) Millaisia ennaltaehkäiseviä ja estäviä toimenpiteitä koulusurmille on olemassa?; 4) Millaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä vaikutuksia koulusurmilla on?

Artikkelin alussa esittelen kirjallisuuskatsauksen toteutuksen. Seuraavaksi kuvaan kirjallisuuskatsauksessa esiin nousseita koulusurmien yksilö- ja yhteisötason selittäjiä. Tämän jälkeen esittelen koulusurmia ennaltaehkäiseviä ja estäviä toimenpiteitä. Päätän artikkelin tutkimuspohjaiseen katsaukseen koulusurmien vaikutuksista oppilaitosten henkilökuntaan ja opiskelijoihin, sekä ympäristöön yhteiskuntaan.

Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli laatia kirjallisuuskatsaus niistä koulusurmiin liittyvistä teollisista tutkimuksista, jotka oli julkaistu refereesimenettelyä noudattavissa tiedelehdissä. Koulusurmiin liittyvän tutkimuksen tietokantahaku suoritettiin Nelli-portaalissa (<http://www.nelli-portaali.fi>). Haku rajattiin käyttäytymistieteiden 25 kotimaiseen ja kansainväliseen aineistoon (mm. ARTO, EBSCO, PsycARTICLES, SAGE Premier ja Science Direct). Tutkimusten julkaisuaikajako ei etukäteen rajattu, mutta pääasiassa perehdyttiin viimeaikaisiin, 2000-luvulla julkaistuihin artikkeleihin. Tietokantahauissa käytettiin seuraavia hakusanoja: 'school', 'college', 'rampage', 'shoot*', 'violen*', 'murder', 'Columbine', 'Virginia', 'culture', 'per-

sonnel', 'student*', 'climate', 'atmosphere', 'prediction', 'threat', 'Internet', 'media', 'game*', 'video', 'gun', 'weapon', 'victim', 'teasing', 'bullying', 'discipline', 'mental', 'behavior*', 'disorder', 'suicide', 'trauma*', 'meta-analysis', 'characteristic*', 'follow-up'. Vastaavia suomenkielisiä hakusanoja käytettiin kotimaiseen tutkimuskirjallisuuteen ulotetuissa hauissa.

Kirjallisuuskatsauksen lähteiksi hyväksyttiin ne artikkelit, joissa yhtenä tekijänä oli koulusurma, ja jotka a) käyttivät empiirisiä tutkimusmenetelmiä, tai olivat b) teoreettisia koulusurmatutkimuksen katsauksia, tai c) meta-analyysia ja em. ehdot täyttävistä aiemmin julkaistuista artikkeleista. Tietokantahaun perusteella 69 artikkelia täytti hakuehdot, lisäksi katsaukseen otettiin mukaan Raumanmeren koulusurmien esitutkimustapöytäkirja (Poliisi, 1989) ja kahden muun suomalaisen koulusurman tutkintalautakuntien raportit (Jokelan koulusurmien tutkintalautakunnan raportti, 2009; Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunnan raportti, 2010).

Artikkelien tarkastelu edellä mainittujen tutkimuskysymysten valossa osoitti, että 58 artikkelia otti niihin suoraan kantaa ja tuli näin valituksi kirjallisuuskatsauksen lähdemateriaaliksi. Kirjallisuuskatsauksessa käytettyjen lähteiden luokittelu on esitetty taulukossa 1.

Yksilötason selittäjät

Mielenterveyden häiriöt

Laaajin tähän saakka suoritettu koulusurmaajiin ($N = 37$) kohdistettu systemaattinen analyysi (Vossekuil ym., 2002) osoitti, että 41 tekijästä lähes 75 prosenttia oli uhannut itsemurhalla

Taulukko 1. Kirjallisuuskatsauksessa käytettyjen raporttien luokittelu ja otoskoot

Luokka	Lukumäärä N (%)	Aineisto N
Kvantitatiivinen tutkimus	18 (31)	12 506 henkilöä
Kvalitatiivinen tutkimus	13 (22)	299 henkilöä
Teoreettinen katsaus	21 (36)	
Meta-analyysi	3 (5)	454 tutkimusraporttia
Tutkintalautakunnan raportti tai poliisin esitutkintapöytäkirja	3 (5)	
Yhteensä	58 (100)	

tai yrittänyt sitä. Yli puolella heistä oli ollut masentuneisuutta tai he olivat tunteet olonsa äärimmäisen epätoivoiseksi. Suomalaisten koulusurmaajien osalta tilanne on vastaavan kaltainen, myös heillä on ollut mielenterveydellisiä ongelmia (Poliisi, 1989, Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakuntien raportit, 2009, 2010). Koulusurmia koskevat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että mielenterveyden ongelmat tai itsemurha-ajatukset eivät yksinään johda muihin kohdistuvaan väkivallantekoon (esim. Langman, 2009; O'Toole, 2001; Vossekuiil ym., 2002).

Harter, Low ja Whitesell (2003) kehittivät Yhdysvalloissa vuosina 1996 - 1999 tapahtuneiden koulusurmien pohjalta itsemurha- tai joukkosurmataipumusta ennustavan mallin. Mallin empirinen itsearviointiin perustuva tilastollinen testaus yläasteikäisillä nuorilla (N = 313) osoitti, että niillä joilla oli heikko käsitys omasta kompetenssista ja riittävyydestä oli suurempi taipumus masentuneisuuteen ja sen välityksellä itsemurhaan tai joukkosurmaan. Nuorten heikot käsitykset omasta koulumenestyksestä ja käytöksestä ennustivat aggressii-

visuuden aiheuttamaa väkivaltaista käyttäytymistä, joka johti joukkosurmataipumukseen.

Epäsosiaalinen käytös ja syrjäytyminen

Aiemman tutkimuksen mukaan (esim. Olweus, 1979) nuoruuden epäsosiaalinen käytös ennustaa myöhemmälläkin iällä väkivaltaista ja uhkaavaa käyttäytymistä. Derzon (2001) osoitti kuitenkin meta-analyysin avulla että nuoruusiän epäsosiaalisen käyttäytymisen ja päihteiden käytön korrelaatio myöhäisemmässä iässä tapahtuneiden väkivallantekojen välillä oli suhteellisen pieni, $r = .21 - .34$. Nuoruusiän epäsosiaaliseen käyttäytymiseen perustuvat tekijät eivät onnistuneet tunnistamaan suurinta osaa (66 %) myöhemmin elämässään väkivaltaisesti käyttäytyneistä henkilöistä.

Spraguen ja ryhmän (2001) Yhdysvaltoja koskevan tutkimuksen mukaan 10-17 vuotiaista aiemmin pidätettyinä olleista nuorista 20 prosenttia teki 87 prosenttia uusista pidätyksiin johtaneista rikoksista. Vaikka koulussa ja sen ulkopuolella tapahtuvan väkivallan välillä

ei ole osoitettu yksiselitteistä yhteyttä, koulujen tulisi pyrkiä tunnistamaan varhaisessa vaiheessa erityisesti nuoret rikoksenteelijät ja ohjata heidät kuntoutukseen (Sprague ym., 2001). Viimeaikainen tutkimus pitääkin epäsosiaalista käyttäytymistä ja sosiaalista syrjäytymistä melko todennäköisinä koulusurmiin liittyvinä taustatekijöinä (esim. Leary ym., 2003; Newman ym., 2004; Newman & Fox, 2009; Vossekuiil ym., 2002).

Yhteisötason selittäjät

Media

Viestintävälineiden ja julkisuushakuisuuden rooli kouluampumistapauksissa nousi tutkimuksen kohteeksi Columbinen vuonna 1999 tapahtuneen koulusurman jälkeen. Larkin (2009) havaitsi, että kahdeksassa kahdestatoista (67 %) Yhdysvalloissa ja kuudessa yhdestätoista (55 %) Yhdysvaltojen ulkopuolella vuosina 1999 - 2007 tehdyssä kouluampumistapauksessa tekijä tai tekijät viittasivat suoraan Columbinen tapahtumiin. Jälkimmäiseen lukuun voidaan Jokelan lisäksi lisätä myös 2008 tapahtunut Kauhajoen koulusurma, jolloin prosenttiosuudeksi tulee 64 (Kauhajoen koulusurman tutkintalautakunnan raportti, 2010).

Columbinen vaikutus sen jälkeisiin koulusurmiin on selvästi nähtävissä, koska yksityiskohtaisesti median kautta saatavilla ollut materiaali tarjosi mallin siitä, kuinka julkisuudessa näkyvä koulusurma voidaan suunnitella ja toteuttaa. Lisäksi Columbinen tapaus antoi tuleville koulusurmaajille ”luvan” kosta kokemansa vääryydet väkivallalla ja käynnisti koulusurmiin liittyvien ’tapolistojen’ rakentelun Internetiin (Lar-

kin, 2009). Tänä päivänä Internetissä vietetään eri koulusurmien vuosijuhlia ja palvotaan tekijöiden henkilökultteja. Tekoihin liittyvän materiaalin toisto sosiaalisessa mediassa pitää huolen siitä, että ampujista tulee lopulta ’kuolematomia’ (Hakala & Sumiala, 2009).

Median ja koulusurmien suhteelle ei ole kovinkaan paljoa tehtävissä, koska tiedotusvälineiden tehtävänä on kertoa ihmisiä kiinnostavista tapahtumista, ja sellaisiksi koulusurmat jatkossakin varmasti luokitellaan (Muschert, 2007). Viranomaiset ovat yrittäneet poistaa Internetistä koulusurmien tekijöiden materiaalia, mutta siinä kovin hyvin onnistumatta: Verkkoyhteisö kopioi materiaalin nopeasti ja julkaisee sen useilla, eri maissa sijaitsevilla palvelimilla. Vaikka suuri yleisö tuomitsee jyrkästi koulusurmat, tälläkin hetkellä Internetistä löytyy aiempien tekojen yksityiskohtaisia kuvauksia ja koulusurmaajille omistettuja sivustoja.

Jokelan koulusurmien yhteydessä median toiminta koettiin liian hyökkääväksi (Hakala, 2009; Jokelan koulusurmien tutkintalautakunnan raportti, 2009), mutta Kauhajoen tapauksessa käytänteitä oli selvästi muutettu positiivisempaan suuntaan (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunnan raportti, 2010).

Väkivaltaviihde

Video- ja tietokonepelien yhteyttä koulusurmiin on pohdittu laajasti, mutta tutkimus ei tarjoa yksiselitteistä vastausta. Toisaalta pitkittäistutkimuksen on osoitettu väkivaltaisten pelien pelaamisen ennustavan myöhempää taipumusta fyysiseen aggressiivisuuteen (esim. Möller & Krahe, 2009), mutta

myös todettu että normaali ihminen havaitsee virtuaalisen ja todellisen maailman eron, eikä siirrä pelien väkivaltaisia ratkaisumalleja arkielämäänsä (esim. Ferguson, 2008; Ferguson ym., 2008).

Koulukiusaaminen

Koulukiusaajat tulevat perheistä, joiden olosuhteet poikkeavat normiperheistä (Eisenbraun, 2007). Lapsesta huolehtimisen ja valvonnan sekä perheen sääntöjen puuttumisella on vastaavankaltainen vahvistava vaikutus koulukiusaajaksi ryhtymiselle kuin äärimmäisen tarkalla valvonnalla ja tiukalla kurilla (Oliver & Oaks, 1994). Kiusaaminen kaikissa muodoissaan osoittaa, että opiskelijat eivät hallitse sosiaalisia taitoja ja pelkäävät ympäristöään (Batsche & Knoff, 1994).

Kouluissa tapahtuvaa kiusaamista on tutkittu erityisen paljon pohjoismaissa, niin suurissa kuin pienissä kouluissa. Yhteenvetona voidaan todeta että positiivista yhteyttä kiusaamisen ja koulun tai luokkahuoneen koon välillä ei ole voitu osoittaa, jos tarkastellaan asiaa suhdelukujen valossa (Batsche & Knoff, 1994; Whitney & Smith, 1993). Toisaalta voidaan myös sanoa että väkivaltaisen käytöksen todennäköisyys kasvaa koulun koon kasvaessa, koska suuressa koulussa on läsnä laajempi otos populaatiosta ja siten myös enemmän väkivaltaisia yksilöitä (Furlong & Morrison, 2000).

Tutkimustieto osoittaa, että koulun sijainnilla (kaupunki/esikaupunki/maaseutu) ei ole merkittävää vaikutusta väkivaltaisuuden suhteelliseen esiintymistiheyteen (Eisenbraun, 2007). Aiempi näkemys oli se, että kaupunkikoulut olisivat alttiimpia väkivaltaisuuksille,

mutta nykytiedon valossa väkivaltaisuutta voi esiintyä myös esikaupunki- ja maaseutukouluissa.

Koulukiusaamisen rooli koulusurmien suhteen on tutkimustiedon valossa ristiriitainen. Tutkimus (esim. O'Toole, 2001; Vossekuil ym., 2002) kyllä osoittaa, että useisiin koulusurmiin liittyy sitä edeltävä, usein pitkään jatkunut koulukiusaaminen, mutta suora syy-seuraussuhdetta niiden välille ei voi vetää. Näyttää siltä, että koulukiusaaminen yhdistyneenä yhteen tai useampaan muuhun selittäjään (mielenterveyden ongelmat, aggressiivisuus, itsemurha-ajatukset, läheisen menetys) voi lisätä vakavan väkivallanteon toteuttamisen riskiä. Estell ryhmineen (2009) havaitsi Yhdysvalloissa suoritettussa tutkimuksessa ($N = 484$), että lievästi kehityshäiriöiset oppilaat, joilla oli toveripiirissä suosittuja ystäviä ja taipumusta aggressiivisuuteen, toimivat muita herkemmin koulukiusaajina.

Kunnian kulttuuri

Laajaan tilastoaineistoon perustuva yhdysvaltalaisutkimus on osoittanut yhteyden kunnian kulttuurin ja aseiden käytön välillä: 20-vuotisen seurantaaineiston perusteella havaittiin, että niissä osavaltioissa joissa oli korkeampi tarve kostaa kasvojen menetys väkivaltaisella tavalla, tapahtui kaksinkertainen määrä kouluampumisia kuin osavaltioissa joissa kunnian kulttuurilla ei ollut suurta roolia (Brown, Osterman & Barnes, 2009).

Useissa koulusurmista tekijöiden motiiviksi on heidän itsensä ja muiden osallisten toimesta nimetty itselle tehdyn vääryyden hyvittäminen ja kasvojen palautus (esim. Vossekuil ym., 2002).

Yhteys koulukiusaamiseen on ilmeinen ja näin ollen myös johtopäätös: Yksistään kunnian kulttuuri ei koulusurmaa todennäköisesti selitä, mutta sillä voi olla vaikutus yhdessä muiden tekijöiden kanssa (esim. mielenterveyden ongelmat, aggressiivisuus, itsemurha-ajatukset, läheisen menetykset).

Koulu fyysisenä ympäristönä

Koulun lähiympäristöllä ja koulurakennuksilla on todettu olevan vaikutusta häiriökäyttäytymisen esiintymiseen; väkivaltaisuutta esiintyy enemmän niissä kouluissa jotka ovat likaisia ja epäsiistejä (esim. graffitit), joiden sisälämpötila on liian matala tai korkea ja jotka ovat korjauksen tarpeessa (Dwyer, Osher & Hoffmann, 2000). Myös koulun arkkitehtuurisilla ratkaisuilla on todettu olevan väkivaltaisuutta lisäävä vaikutus: liian kapeat käytävät ja poistumisteiden vähyys (esim. ruokailutilaan siirrytään ja siitä poistutaan saman oven kautta) vähentävät opiskelijoiden mahdollisuuksia väistää ei-toivottuja henkilöitä (Eisenbraun, 2007). Skiban ja Petersonin (2000) mukaan vähäisten häiriötekijöiden poistamisella on vaikutus suurempien ennaltaehkäisyssä.

Aseet

On todettu, että jos ei olisi aseita, ei olisi kouluampumisiakaan (Muschert, 2007; Wike & Fraser, 2009). Toisaalta voidaan todeta, että aseet ovat harrastetaito- tai työvälineitä siinä missä veitset, vasarat, kirveet ja moottorisahatkin, joten niistä ei asianmukaisesti käytettynä ole vaaraa muille ihmisille. Aseiden käyttötarkoitukset saattavat tosin vaihdella asuinpaikan sijainnin mukaan, esimerkiksi yhdysvaltalaisutkimuksissa on havaittu, että maaseudulla asuvat nuoret

yhdistävät ampuma-aseet ensisijaisesti metsästykseseen ja kaupungeissa asuvat nuoret puolestaan itsensä suojeluun (Hawkins ym., 2002). Koulusurmaajien taustoja analysoitaessa on havaittu, että osa heistä on saanut mallin aseiden sopevuudesta ristiriitatilanteiden ratkaisuun omilta vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan (Langman, 2009), ja suuri osa on osoittanut poikkeuksellista kiinnostusta ampuma-aseita kohtaan (Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakuntien raportit, 2009; 2010; Wike & Fraser, 2009).

Koulusurmissa ampuma-aseilla on ollut suuri rooli, koska ne mahdollistavat pienen kokonsa, kevyen painonsa, vähäistä fyysistä voimaa vaativan käytönsä ja suuren tulivoimansa vuoksi erityisesti nuorten osalta helpomman ja tehokkaamman tappamisen kuin muut surmavälineet. Päätelmä saa tukea peruskoulun ja keskiasteen oppilaita koskevasta, vuosina 1997-1998 toteutetusta laajasta yhdysvaltalaisutkimuksesta ($N = 23\,148\,000$), jonka mukaan 2.1 - 3.6 prosenttia oppilaista ($n = 720\,000$) kantoi koulussa asetta (Kingery & Goggeshall, 2001). Toisen laajan yhdysvaltalaisutkimuksen ($N = 40\,435$) mukaan aseiden kannosta koulussa ja yhteydestä koulusurman todennäköisyyteen ei voi asetta kantavien suuren lukumäärän vuoksi tehdä luotettavia päätelmiä; väärin positiivisten tunnistamisten riski kasvaa hallitsemattoman suureksi (Furlong, Bates & Smith, 2001). Heidän mukaansa harvinaislaatuisten tapausten, kuten koulusurmien, ennustamista tärkeämpää olisikin keskittyä ennaltaehkäisevien toimenpiteiden kehittämiseen, esimerkiksi käyttäen mallina jo pidemmän aikaa tehtyä itsemurhien ennaltaehkäisyyn liittyvää toimintaa.

Yhdysvaltalaisissa koulusurmissa käytetyt aseet on useimmissa tapauksissa hankittu laittomasti (Kleck, 2009), mutta suomalaisista koulusurmaajista kaksi kolmesta (Jokela ja Kauhajoki) käytti itse laillisesti hankkimiaan aseita (Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakuntien raportit, 2009, 2010) ja kolmaskin kotoa varastamiaan laillisia aseita (Poliisi, 1989). Ampumaseiden saatavuuden rajoittamiselle (ts. aseiden myynti-, hankinta- ja käyttö lupien myöntöprosessin kehittäminen ja valvonta, aseiden säilytys) on olemassa hyvät perustelut, tosin Lawrencen ja Birklandin analyysin mukaan joskus myös puhtaasti poliittiset (2004). Koulusurmiin liittyvien tutkimusten (esim. Kleck, 2009) ydin sanoma on se, että ensisijaisesti pitää pyrkiä vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi mielenterveydellisten häiriöiden kehitykseen ja yleisellä tasolla asenteisiin aseiden käyttöä kohtaan: aseiden käyttöä väkivallanteon suorittamiseen suunnittelevat henkilöt saavat sellaisen luvattakin halutessaan haltuunsa (esim. varastaminen, pimeiltä markkinoilta ostaminen).

Koulusurmia ennaltaehkäisevät ja estävät toimenpiteet

Koulun ilmapiiri

Kouluyhteisön ilmapiiri perustuu sen jäsenten sosiaalisiin kykyihin ja haluun toimia yhteisten sääntöjen puitteissa. Eisenbraunin (2007) mukaan äärimmäisistä vapauteen tai kontrollointiin keskittyvistä ratkaisumalleista on päästävä eroon ja keskityttävä sen sijaan ohjelmiin jotka kehittävät koulun ilmapiiriä kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti. Tällaisten ohjelmien tulisi kehittää ennakoivan valmennuksen avulla yhteisön jäsenten vas-

tuullista käyttäytymistä ja tarjota valmennusta epäsosiaalisen käyttäytymisen kohtaamiseen ja kroonisten käytöshäiriöiden hallintaan. Kouluissa tulisi kehittää sosiaalista käyttäytymistä ja rajoittaa aggressiivista käyttäytymistä, esimerkiksi opettamalla positiivisia vuorovaikutustaitoja (Baker, 1998; Batsche & Knoff, 1994; Swearer ym., 2010).

Yhdysvaltalaisiin kouluampumistapauksiin liittyviä tekijöitä koskeva analyysi osoitti, että kouluyhteisöön kuulumisen tunne on keskeisessä (ehkäisevässä) roolissa: useimmilla koulusurmaajilla oli vain heikot siteet oppilaitosten henkilökuntaan ja opiskelijatovereihin (Wike & Fraser, 2009). Yhdysvaltalaisessa vuonna 1981 käynnistetystä pitkittäistutkimuksessa (Seattle Social Development Project) havaittiin, että hyvä koulun ilmapiiri (korkea kouluyhteisöön kuulumisen tunne) paransi koulu- ja opiskelusuorituksia ja vähensi päihteiden käyttöä ja väkivaltaisuutta (Catalano ym., 2004). Myös kotimaassamme yhdeksäsluokkalaisten parissa tehty tutkimus antoi vastaavia tuloksia: koulumyönteisyyttä ilmensivät opettajan ja oppilaiden vuorovaikutuksen laatu ja se, että koulu tuntui tutulta ja turvalliselta (Kalalahti, 2007).

Myös koulukiusaaminen liittyy kiinteästi koulun ilmapiiriin. Laajan suomalaisen empiirisen tutkimuksen mukaan 87 prosenttia kiusaamiseen liittyvistä tekijöistä oli yksilöllisiä ja 13 prosenttia yhteisöllisiä (Kärnä ym., 2010). Viimeaikainen tutkimus on osoittanut (esim. Salmivalli, 2010; Swearer ym., 2010), että on tärkeää luoda luokkahuoneisiin, ja sitä kautta koko kouluyhteisöön, koulukiusaamista vastustava henki: Jos muut oppilaat osoittaisivat väheksyvän kiusaamista eivätkä osallistuisi kiu-

saamistapahtumaan tai kannustaisi kiusaajaa, hän menettäisi kiusaamiseen kannustavan tärkeän motiivin (Syvertsen, Flanagan & Stout, 2009). Salmivali tutkimusryhmineen onkin osoittanut, että väkivaltaisuudet ovat vähentyneet ja koulun ilmapiiri on parantunut kouluissa, joissa on ollut käytössä pitkäkestoinen ja kokonaisvaltainen koulukiusaamisen syntymistä ehkäisevä ja seurauksia rajoittava malli (Salmivali, Kaukiainen & Voeten, 2005).

Koulun ilmapiiriin liittyvässä tutkimuksessa esitetään harvoin konkreettisia toimenpiteitä koulun ja vanhempien yhteistyön tehostamiseksi. Hudson, Windham ja Hooper (2005) tarjoavat useita esimerkkejä Yhdysvalloissa meillä olevista opinto-ohjaajien ja perheterapeuttien välistä yhteistyötä tehostavista hankkeista (esim. aiemmin mainittu SSDP), joiden on osoitettu vähentäneen nuorisoväkivaltaa.

Koulukuri ja rangaistukset

Vuonna 1994 Yhdysvalloissa säädettiin koulujen osalta aseiden hallussapidon suhteen ns. nollatoleranssilaki (The Gun-Free Schools Act, GFSA), jonka rikkomisen seurauksena on koulusta erottaminen vähintään vuodeksi (Borum ym., 2010). Vaikka laki laajennettiin useissa osavaltioissa koskemaan myös uhkailua ja huumeiden myyntiä, sen positiivisesta vaikutuksesta kouluväkivallan esiintymiseen ei ole vielä näytettyä (emt.). Vaikka on selvää, että oppilaitoksissa tulee ylläpitää kuria ja järjestystä, tutkimukset ovat yksimielisiä siitä että kovien keinojen (esim. metallinpaljastimet, henkilökortit, opiskelijoiden tavaroiden tarkastukset, kaikille pakolliset samanlaiset kouluasut, opiskelijoiden joukkoon soluttautuvat agen-

tit ja aseistetut vartijat) käyttöönotto pikemminkin ruokkii kuin vähentää väkivaltaista käyttäytymistä (Eisenbraun, 2007).

Skiban ja Petersonin (2000) tekemän laajan katsauksen mukaan kovilla rangaistuksilla ja koulukurilla ei voida osoittaa olevan positiivista vaikutusta turvallisen kouluilmapiirin kehittymiseen. He suosittelevatkin että koulukurin nostamisen ja nollatoleranssin sijaan tulisi panostaa pitkäkestoiisiin henkilökuntaa ja opiskelijoita koskeviin kehittämisohjelmiin, jotka esittelevät menetelmiä konfliktien väkivallattomaan ratkaisuun (esim. toimintamallien kehittäminen häiriökäyttäytymisen suhteen) ja väkivallan uhan aikaiseen tunnistamiseen. Morrisonin ja Skiban (2001) mukaan on keskitytty liikaa tunnistamaan ongelmatapauksia sen sijaan että olisi pyritty vaikuttamaan heidän kehittymiseensä positiiviseen suuntaan. Koska opettajat tunnistavat potentiaaliset ongelmatapaukset luotettavasti jo varhaisessa vaiheessa (Sprague ym., 2001), heidän tulisi erityisesti panostaa luokahuoneilmapiirin kehittämiseen (Eisenbraun, 2007). Positiivisen vahvistamisen (palkitaan mieluummin hyvää kuin rankaistaan huonoa käytöstä) käyttäminen opetuksessa on todettu tehokkaaksi tavaksi vähentää väkivaltaiselle käytökselle alttiiden opiskelijoiden joutumista koulun sosiaalisten verkostojen ulkopuolelle (Mayer ym., 1993).

Osher ja ryhmä (2010) esittävät edellä kirjoitettuun liittyen konkreettisia lähestymistapoja koulun kurikäytäntöjen ja oppilaiden käytöksen kehittämiseen: Opettajien tulisi luoda luokahuoneisiin yhteistoiminnallinen, motivoiva ja aktiiviseen osallistumiseen kannustava ilmapiiri, jossa opiskelijat ovat osa oppi-

misprosessia ja tuntevat omistajuutta (esim. saavat itse vaikuttaa tehtävien muotoon ja sisältöön) oppimistehtäviä kohtaan. Organisaatiossa koko koulun tulisi lisäksi panostaa opettajien kouluttamiseen positiivisten kannusteiden käyttöön (schoolwide positive behavioral supports, SWPBS). Myös opiskelijoille tulisi tarjota itsetuntemusta, itsehallintaa, sosiaalisia taitoja ja vastuullista päätöksentekoa kehittävää koulutusta (social emotional learning, SEL).

Aikainen reagointi ja uhka-analyysi

Etukäteisvihjeisiin ja uhka-analyysiin perustuva aikainen reagointi on koulukurin nostamista tehokkaampi keino väkivaltaisuuksien ennaltaehkäisyssä (Batsche & Knoff, 1994; Borum ym., 2010; Cornell, 2004). Uhka-analyysin tehokkuus profiloitiin ja automaattisiin päätöksentekoprosesseihin (ns. ”tarkistuslistat”) verrattuna perustuu siihen, että mahdollista uhkaa (esim. tappouhkaus) tarkastellaan objektiivisesti useaan tietolähteeseen nojautuen ja laajassa kontekstissa (uhkauksen tekijä, uhkauksen kohde ja tilanne jossa uhkaus on annettu) (Vossekuil ym., 2002). Reddy ja ryhmä (2001) huomauttaakin, että koska äärimmäisiä väkivallantekoja tapahtuu harvoin, vääran positiivisen tunnistamisen riski kasvaa hallitsemattoman suureksi, johtaen aiheettomasti epäiltyjen leimautumiseen (esim. erottaminen koulusta ja siirto toiseen kouluun). Profiloinnista ja väkivallan ”nollatoleranssilinjasta” uhka-analyysi eroaa merkittävästi, koska oletusta tietyn tyyppisestä väkivaltaisesta henkilöstä (tai hänen piirteistään) ei ole, vaan päätökset uhkakuvan todellisuudesta tehdään tapauskohtaisesti käytössä olevan laajalajaisen informaation perusteella (Cornell, 2004). Fox ja Savage (2009) koros-

•••••

*Palkitaan
mieluummin
hyvää kuin
rangaistaan
huonoa
käytöstä.*

•••••

tavat moniammatillisen, oppilaitoksen henkilökunnasta ja ulkopuolisista asiantuntijoista koostuvan, uhkakuvien arviointiin erikoistuvan ryhmän perustamisen tärkeyttä.

Yhdeksäsluokkalaisten parissa tehty amerikkalaistutkimus (Virginian osavaltion 280 koulua) osoitti, että niissä kouluissa joissa oli käytössä systemaattinen uhka-analyysi (Virginia threat assessment guidelines) oli ulkoisten tekijöiden kontrolloinnin jälkeenkin parempi kouluilmapiiri (esim. vähemmän koulukiusaamista ja kehittyneemmät vuorovaikutustaidot) kuin kouluissa joissa oli käytössä jokin suppeampi uhka-analyysi tai ei lainkaan uhka-analyysia (Cornell ym., 2009). Tekijät kuitenkin huomauttavat, että yksistään monipuolisen ja laajan uhka-analyysin käyttöönotto ei riitä, vaan lisäksi on hankittava sen käyttöön liittyvää (usein ulkopuolista) koulutusta.

Newmannin ja Foxin (2009) mukaan keski- ja korkea-asteen oppilaissa ja

oppilaitoksissa on kuitenkin merkittäviä eroavuuksia, jotka on syytä ottaa huomioon uhka-analyysin käyttömahdollisuuksia pohdittaessa. Esimerkiksi korkea-asteella mielenterveyden ongelmat voivat olla vakavampia keskiastetta pidemmän kehityshistorian, ja hoidon ja/tai seurannan puutteen vuoksi. Lisäksi keskiasteella sosiaalinen integraatio on korkea, jolloin etukäteisviestit ja vihjeet huolestuneilta opiskelijatovereilta (ns. ”hiljaisuuden koodin” murtaminen) ovat todennäköisempiä kuin korkea-asteella jossa opiskelijoiden välillä on vähemmän sosiaalista kanssakäymistä. Wilson-Simmonsin ja ryhmän (2006) Yhdysvalloissa toteuttama empirinen tutkimus osoittikin, että keskiasteen kouluissakin hiljaisuuden koodin murtaminen on vaikeaa: Vaikka opiskelijatoveri olisi uhannut tuoda aseensa kouluun surmaamistarkoituksessa, osa oppilaista olisi silti jättänyt aikeen paljastamatta aikuisille ja halunnut auttaa häntä palauttamaan kunniansa.

Väkivaltatilanteita koskeva toimintasuunnitelma

Oppilaitoksissa on perinteisesti vaurauduttu perinteisiin uhkakuviin kuten tulipaloon laatimalla toimintasuunnitelma ja harjoittelemalla sen toteuttamista. Kahdenkymmenen yhdysvalloissa vuosina 2005-2008 laaditun raportin analyysin perusteella Fox ja Savage (2009) toteavat, että tällaiset toimintasuunnitelmat eivät ole sellaisenaan sovellettavissa oppilaitokseen kohdistuvaan aseelliseen hyökkäykseen, vaan tarvitaan erityinen väkivaltatilanteita koskeva toimintasuunnitelma. Heidän mukaansa väkivaltatilanteisiin liittyvissä toimintasuunnitelmissa oli kuitenkin eroavuuksia esimerkiksi oppilaitoksen tilojen tehokkaan eristämisen tarpeen

osalta. On selvää, että tulipalon osalta vahinkojen laajuus rajoitetaan tehokkaimmin eristämällä rakennuksen palaava osa, mutta onko tällainen toiminta aseellisen hyökkäyksen kohdalla järkevää, jos on vaarana että osa oppilaista ja henkilökunnasta jää samaan eristettyyn tilaan hyökkääjän kanssa? Raportit olivat yksimielisiä tehokkaan, kaikkialle oppilaitokseen ulottuvan kuulutusjärjestelmän kehittämistä, mutta jälleen on syytä kiinnittää huomiota sen käytön erityispiirteisiin aseellisen uhan kohdalla: Yhteiset kuulutukset ovat myös hyökkääjän kuultavissa (Fox & Savage, 2009).

Mielenterveyden ongelmien tunnistaminen, hoito ja hoidon seuranta

Useiden koulusurmatapausten analyysi on paljastanut, että tekijällä tai tekijöillä on ollut pitkälle kehittynyt mielenterveyden ongelma (esim. Fox & Savage, 2009; Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakuntien raportit, 2009, 2010; Newman & Fox, 2009; Vossekuil ym., 2002). Osa tekijöistä oli saanut asiantuntevaa hoitoa, mutta jättänyt oma-aloitteisesti hoidon kesken, joillakin tieto mielenterveyden tilasta ei ollut siirtynyt (esimerkiksi oppilaitoksen vaihdon yhteydessä) viranomaiselta toiselle tai koulun terveydenhoitohenkilökunnalle. On ensiarvoisen tärkeää että mielenterveyden häiriöt tunnistetaan ajoissa, niihin annetaan soveltuvaa hoitoa ja hoidon vaikutuksia seurataan aktiivisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oppilaitosten on tehostettava opiskelijoiden terveydentilan valvontaa ja seuranta uutta terveydenhuoltohenkilöstöä palkkaamalla. Myös mielenterveyshäiriöitä koskevan tiedon liikkumista eri viranomaistahojen välillä tulisi te-

hostaa, vaikka haasteita onkin (esim. tekijöiden täysi-ikäisyyden tietojen siirrolle tuomat rajoitukset).

Koulusurmien vaikutukset koulu yhteisöön ja yhteiskuntaan

Daniels, Bradley ja Hays (2007) korostavat, että koulusurman kaltainen tapahtuma koskettaa koko oppilaitosta. Kouluampumisten jälkivaikutuksia seuranneet tutkimukset ovat osoittaneet niin koulun henkilökunnalla kuin oppilaillakin lyhyt- ja pitkäkestoisia stressi ja traumareaktioita (Fein & Isaacson, 2009; Haravuori ym., 2010; Littleton, Axsom & Grills-Taquechel, 2009; Newman ym., 2004; Suomalainen ym., 2009). Daniels tutkimusryhmineen (2007) suosittelee, että traumaattisen tapahtuman kohteeksi joutuneiden opiskelijoiden lisäksi myös oppilaitoksen muu henkilökunta (psykologit, opettajat, hallintohenkilöt, ym.) saisi osakseen tehokasta jälkihoitoa.

Kouluampumistapausten laaja vaikutus oppilaitosyhteisöjen ulkopuolellakin näkyy pitkäkestoisena voimattomuuden ja turvattomuuden tunteina. Esimerkiksi Jokelan kouluammuntaa paikallistasolla tutkinut ryhmä (Oksanen ym., 2010) raportoi kolmanneksen (34%) vastaajista menettäneen läheisensä tai tuttavansa tapahtumassa. Turvattomuuden tunnetta lietsoo se, että ihmiset eivät ymmärrä mitä he ovat tehneet väärin ansaitakseen koulusurman kaltaisen tapahtuman omassa lähipiirissä tai asuinyhteisössä. Erityisen pelottavaksi koulusurmat tekee se, että niihin liittyy pelko lasten turvallisuudesta (Altheide, 2009).

Lopuksi

Mikään edellä esitellyistä selittäjistä ei tutkimusten mukaan yksin voi aiheuttaa oppilaitokseen kohdistuvaa äärimmäistä väkivalentekoa. Esimerkkinä tuhoisasta eri tekijöiden yhdistelmästä voidaan mainita mielenterveyden häiriö yhdistyneenä koulukiusaamiseen, kunnian kulttuuriin ja pakkomielleiseen kiinnostukseen väkivalta viihdettä ja aseita kohtaan.

Tämä katsaus on tehty osana laajempaa tieteellistä koulusurmia koskevaa raporttia, joka ilmestyy Suomalaisten Tiedeakatemian 'Kannanottoja' -julkaisusarjassa (Punamäki ym., 2011). Kiitän lämpimästi yhteistyöstä ja hedelmällisestä ajatustenvaihdosta työryhmän puheenjohtajaa, professori Raija-Leena Punamäkeä, sekä ryhmän muita jäseniä, professori Kirsi Tirriä ja professori Mauri Marttusta.

Lähteet

- Altheide, D. L. (2009). The Columbine Shootings and the Discourse of Fear. *American Behavioral Scientist*, 52(10), 1354-1370.
- Baker, J. A. (1998). Are We Missing the Forest for the Trees? Considering the Social Context of School Violence. *Journal of School Psychology*, 36(1), 29-44.
- Batsche, G. M., & Knoff, H. M. (1994). Bullies and their victims: Understanding a pervasive problem in the schools. *School Psychology Review*, 23(2), 165-174.
- Borum, R., Cornell, D. G., Modzeleski, W., & Jimerson, S. R. (2010). What Can Be Done About School Shootings? A Review of the Evidence. *Educational Researcher*, 39(1), 27-37.
- Brown, R. P., Osterman, L. L., Barnes, C. D. (2009). School Violence and the Culture of Honor. *Psychological Science*, 20(11), 1400-1405.
- Catalano, R. F., Haggerty, K. P., Oesterle, S., Fleming, C. B., & Hawkins, J. D. (2004). The Importance of Bonding to School for Healthy Development: Findings from the Social Development Research Group. *Journal of School Health*, 74(7), 252-261.

- Cornell, D. G. (2004). Student Threat Assessment. Teoksessa E. Gerler (toim.), *Handbook of School Violence* (pp. 115-136). Binghamton, NY: Haworth Press.
- Cornell, D. G., Sheras, D., Gregory, A., Fan, X. (2009). A Retrospective Study of School Safety Conditions in High Schools Using the Virginia Threat Assessment Guidelines Versus Alternative Approaches. *School Psychology Quarterly*, 24(2), 119-129.
- Daniels, J. A., Bradley, M. C., & Hays, M. (2007). The Impact of School Violence on School Personnel: Implication for Psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*, 38(6), 652-659.
- Derzon, J. H. (2001). Antisocial behavior and the prediction of violence: A meta-analysis. *Psychology in the Schools*, 38(2), 93-106.
- Dwyer, K. P., Osher, D., & Hoffman, C. C. (2000). Creating Responsive Schools: Contextualizing Early Warning, Timely Response. *Exceptional Children*, 66(3), 347-365.
- Eisenbraun, K. D. (2007). Violence in schools: Prevalence, prediction, and prevention. *Aggression and Violent Behavior*, 12(4), 459-469.
- Estell, D. B., Farmer, T. W., Irvin, M. J., Crowther, A., Akos, P., & Boudah, D. J. (2009). *Journal of Child and Family Studies*, 18, 136-150.
- Fein, A. H., & Isaacson, N. S. (2009). Echoes of Columbine. The Emotion Work of Leaders in School Shooting Sites. *American Behavioral Scientist*, 52(9), 1327-1346.
- Ferguson, C. J. (2008). The School Shooting/Violent Video Game Links: Causal Relationship or Moral Panic? *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 5, 25-37.
- Ferguson, C. J., Rueda, S. M., Cruz, A. M., Ferguson, D. E., Fritz, S., & Smith, S. M. (2008). Causal Relationship or Byproduct of Family Violence and Intrinsic Violence Motivation? *Criminal Justice and Behavior*, 35(3), 311-322.
- Fox, J. A., & Savage, J. (2009). Mass Murder Goes to College: An Examination of Changes on College Campuses Following Virginia Tech. *American Behavioral Scientist*, 52(10), 1465-1485.
- Furlong, M. J., Bates, M. P., & Smith, D. C. (2001). Predicting School Weapon Possession: A secondary analysis of the youth risk behavior surveillance survey. *Psychology in the Schools*, 38(2), 127-139.
- Furlong, M., & Morrison, G. (2000). The School in School Violence: Definitions and Facts. *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, 8(2), 71-81.
- Hakala, S. (2009). *Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa. Analyysi Jokelan ja Kauhajoien viestinnästä*. Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hakala, S., & Sumiala, J. (2009). Media tekee koulusurmaajasta kuolemattoman. Teoksessa T. Hoikkala & L. Suurpää (toim.), *Kauhajoien jälkipaini* (pp. 10-12). Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 25. Luettu 01.06.2010 osoitteesta: <http://polsos.files.wordpress.com/2010/04/kauhajoien-jalkipaini.pdf>
- Haravuori, H., Berg, N., Kiviruusu, O., & Marttunen, M. (2010). Effects of Media Exposure on Adolescents Traumatized in a School Shooting. *Journal of Traumatic Stress*. Hyväksytyt julkaistavaksi.
- Harter, S., Low, S. M., & Whitesell, N. R. (2003). What Have We Learned from Columbine: The Impact of the Self-System on Suicidal and Violent Ideation Among Adolescents. *Journal of School Violence*, 2(3), 3-26.
- Hawkins, S. R., Campanaro, A., Bice Pitts, T., & Steiner, H. (2002). Weapons in an Affluent Suburban School. *Journal of School Violence*, 1(1), 53-64.
- Hudson, P. E., Windham, R. C., & Hooper, L. M. (2005). Characteristics of School Violence and the Value of Family-School Therapeutic Alliances. *Journal of School Violence*, 4(2), 133-146.
- Jokelan koulusurmien tutkintalautakunta (2009). *Jokelan koulusurmat 7.11.2007*. Julkaisu 2009:2. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Kalalahti, M. (2007). Opiskeluympäristöstä koulumyönteisyyttä? *Kasvatus*, 38(5), 417-431.
- Kauhajoien koulusurmien tutkintalautakunta (2010). *Kauhajoien koulusurmat 23.9.2008*. Selvityksiä ja ohjeita 11/2010. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Kingery, P. M., & Goggeshall, M. B. (2001). Surveillance of School Violence, Injury, and Disciplinary Actions. *Psychology in the Schools*, 38(2), 117-126.
- Kleck, G. (2009). Mass Shootings in Schools: The Worst Possible Case for Gun Control. *American Behavioral Scientist*, 52(10), 1447-1464.
- Kreus, J., Pelkonen, N., Ranta, T., Turunen, T., Viitanen, J., & Vuoripuro, J. (2010). *Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja - vakavien henkilörikkien hallinta*. Espoo: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Kärnä, A., Voeten, M., Little, T.D., Poskiparta, E., Kaljonen, A., & Salmivalli, C. (2010). A large-scale evaluation of the KiVa anti-bullying program. *Ilmestyy Child Development lehdessä*.
- Langman, P. (2009). Rampage school shooters: A typology. *Aggression and Violent Behavior*, 14, 79-86.
- Larkin, R. W. (2009). The Columbine Legacy. Rampage Shootings as Political Acts. *American Behavioral Scientist*, 52(9), 1309-1326.
- Lawrence, R. G., & Birkland, T. A. (2004). Guns, Hollywood, and School Safety: Defining the School-Shooting Problem Across Public Arenas. *Social Science Quarterly*, 85(5), 1193-1207.
- Leary, M. R., Kowalski, R. M., Smith, L., &

- Phillips, S. (2003). Teasing, Rejection, and Violence: Case Studies on the School Shootings. *Aggressive Behavior*, 29, 202-214.
- Mayer, G., Mitchell, L., Clementi, T., Clement-Robertson, E., Myatt, R., & Bullara, D. T. (1993). A Dropout Prevention Program for At-Risk High School Students: Emphasizing Consulting to Promote Positive Classroom Climates. *Education and Treatment of Children*, 16(2), 135 - 146.
- Morrison, G. M., & Skiba, R. (2001). *Psychology in the Schools*, 38(2), 173-184.
- Muschert, G. W. (2007). Research in School Shootings. *Sociology Compass*, 1(1), 60-80.
- Möller, I., & Krahé, B. (2009). Exposure to violent video games and aggression in German adolescents. *Aggressive Behavior*, 35, 75-89.
- Newman, K., & Fox, C. (2009). Repeat Tragedy: Rampage Shootings in American High School and College Settings, 2002-2008. *American Behavioral Scientist*, 52(9), 1286-1308.
- Newman, K. S., Fox, C., Harding, D. J., Mehta, J., & Roth, W. (2004). *Rampage: The Social Roots of School Shooting*. New York: Basic Books.
- Oksanen, A., Räsänen, P., Nurmi, J., & Lindström, K. (2010). "This can't happen here!" Community Reactions to School Shootings in Finland. *Research on Finnish Society*, 3, 19-27.
- Oliver, R., & Oaks, I. N. (1994). Family issues and interventions in bully and victim relationships. *School Counselor*, 41(3), 199-202.
- Olweus, D. (1979). Stability of aggressive reaction patterns in males: A review. *Psychological Bulletin*, 86(4), 852-875.
- Osher, D., Bear, G. G., Sprague, J. R., & Doyle, W. (2010). How can we improve school discipline? *Educational researcher*, 39(1), 48-58.
- O'Toole, M. E. (2001). *The School Shooter: A Threat Assessment Perspective*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation.
- Poliisi (1989). *Rauman surmien esitutkintapöytäkirja*. Rauman poliisilaitos, rikososasto.
- Punamäki, R-L., Tirri, K., Nokelainen, P., & Marttunen, M. (2011). *Koulusurmat: Yhteiskunnalliset ja psykologiset taustat ja ehkäisy*. Suomalaisen Tiedeakatemia kannanottoja -sarja, osa 2. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Reddy, M., Borum, R., Berglund, J., Vossekuil, B., & Fein, R. (2001). Evaluating risk for targeted violence in schools: Comparing risk, assessment, threat assessment, and other approaches. *Psychology in the Schools*, 38(2), 157-172.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 112-120.
- Salmivalli, C., Kaukiainen, A., & Voeten, M. (2005). Anti-bullying intervention: Implementation and outcome. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 465-487.
- Skiba, R. J., & Peterson, R. L. (2000). School Discipline at a Crossroads: From Zero Tolerance to Early Response. *Exceptional Children*, 66(3), 335-347.
- Sprague, J., Walker, H. M., Stieber, S., Simonsen, B., & Nishioka, V. (2001). Exploring the relationship between school discipline referrals and delinquency. *Psychology in the Schools*, 38(2), 197-206.
- Suomalainen, L., Haravuori, H., Berg, N., Kivuruusu, O., & Marttunen, M. (2009). *Jokelan koulukeskuksen ampumissurmille altistuneiden oppilaiden selviytyminen, tuki ja hoito. Kahden vuoden prospektiivisen seurantatutkimuksen väliraportti*. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen väkiraportti. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportteja 8/2009. Jyväskylä: Gummerus.
- Swearer, S. M., Espelage, D. L., Vaillancourt, T., & Hymel, S. (2010). What Can Be Done About School Bullying? Linking Research to Educational Practice. *Educational Researcher*, 39(1), 38-47.
- Syvertsen, A. K., Flanagan, C. A., & Stout, M. D. (2009). *Journal of Educational Psychology*, 101(1), 219-232.
- Vossekuil, B., Fein, R., Reddy, M., Borum, R., & Modzeleski, W. (2002). *The Final Report and Findings of the Safe School Initiative: Implications for the prevention of School Attacks in the United States*. Washington, DC: United States Secret Service and United States Department of Education.
- Whitney, I., & Smith, P. K. (1993). A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools. *Educational Research*, 35(1), 3-25.
- Wike, T. L., & Fraser, M. W. (2009). School Shootings: Making sense of the senseless. *Aggression and Violent Behavior*, 14, 162-169.
- Wilson-Simmons, R., Dash, K., Tehranifar, P., O'Donnell, L., & Stueve, L. (2006). What Can Student Bystanders Do to Prevent School Violence? Perceptions of Students and School Staff. *Journal of School Violence*, 5(1), 43-62.